

Slechter werken in gezinszorg

Alle aandacht is terecht vaak gevestigd op de strijd van de arbeid(st)ers in de bedrijven, tegen de verslechtering en afbraak van hun arbeidsvoorwaarden. Toch is het ook eens goed om een doekje van de sluier op te lichten bij een werksoort zoals bijvoorbeeld de gezinsverzorging, met name het werk van de zogenaamde uitvoerenden, de gezins- of bejaardenhelpsters en de gezins- of bejaardenverzorgsters. Het zijn in hoofdzaak vrouwen - mannen in deze werksoort zijn uitzonderingen - die hun dagelijkse arbeid verrichten in gezinnen waar door allerlei omstandigheden hulp in de huishouding noodzakelijk is. Op het eerste gezicht een leuke, sociaal voelende job. Echter, de afbraak van de arbeidsvoorwaarden, die zich manifesteert voor de arbeid(st)ers in de fabrieken, is zeker niet achterwege gebleven binnen de gezinszorg.

De laatste jaren is het werk van de uitvoerenden in de gezinsverzorging enorm verzwaard. Onder druk van allerlei besparingsmaatregelen en met de wens in het achterhoofd alle betaalde hulpverleningsinstanties op te doeken, moeten gezinsverzorgsters/helpsters binnen een veel korter tijdsbestek hun werk tegenwoordig aflappen in meerdere gezinnen per week. Vroeger kon ruimer de tijd worden genomen voor de te helpen gezinnen, terwijl het aantal wisselingen van gezinnen zo beperkt mogelijk gehouden werd in een dag, week of maand.

Deze taakverzwaring neemt ook toe door veranderingen in de 'hulpvraag'. Vroeger was het meer hulp bij huishoudelijke karweitjes, nu is er een duidelijke verschuiving naar steun bij sociale problemen. Problemen die op hun beurt weer alles te maken hebben met bezuinigingen, koopkrachtdaling enzovoort. Dit soort hulp eist veel tijd en die is er steeds minder.

AFBRAAK WELZIJN

Vanwege de overheid zijn de eisen verzwaard om in aanmerking te komen voor gezinszorg. De kostprijs van de gezinszorg is sterk verhoogd (weliswaar nog afhankelijk van het inkomen). Het aantal beschikbare uren als hulpuren door de instellingen te geven, is ingekrompen en daar komt bij dat het aantal aanvragen normaal gesproken flink zal stijgen (als het al zo niet is voor een aantal instellingen voor gezinsverzorging). Immers, het beleid is er tegenwoordig tevens op gericht te komen tot minder opnamen in bejaarden- en verpleegtehuizen en sneller ontslag uit de ziekenhuizen. En gelijktijdig geen verbetering/uitbreiding van de instanties die de gevolgen daarvan weer dienen op

te vangen (gezinsverzorging, wijkverpleging, maatschappelijk werk). De resultaten van dit beleid zijn uiteindelijk regelrechte aantastingen en afbraak van het welzijn van de hele werkende klasse, afbraak van eerder verworven rechten.

STEEDS MEER PART-TIMERS

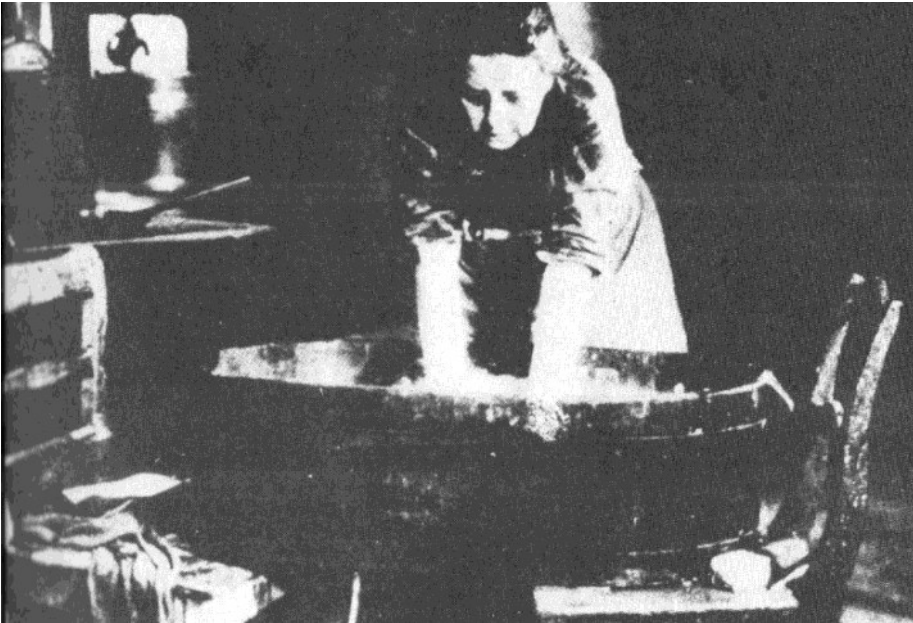
De directe gevolgen van dit a-sociale beleid van de zetbazen van het kapitaal zijn al meer dan duidelijk voelbaar voor de uitvoerenden in de gezinszorg. De werkbelasting is abnormaal zwaar en ten gevolge hiervan ontwikkelen de instellingen voor gezinsverzorging onder andere een beleid, dat erop gericht is geen full-time werkers meer in dienst te nemen. Full-time werkenden kunnen de gedurige wisselingen van gezinnen (een hoog aantal gezinnen per week) dikwijls niet meer aan. Veel te veel gezinnen moeten met een zo weinig mogelijk aantal uren hulp geholpen worden. Part-time mensen kunnen gedurende het beperkte aantal uren dat ze per dag werken makkelijker opgedeeld worden naar de behoeften van de betreffende gezinnen (gezinswisselingen kunnen door de betrokken uitvoerenden makkelijker verwerkt worden: er is meer ruimte in eigen tijd om te rekupe- ren). Full-time krachten zijn nog bruikbaar bij die enkele gezinnen die alsnog vrij veel hulp nodig hebben en dat zijn er verhoudingsgewijs bitter weinig. Dus slechts een gering aantal uitvoerenden komt als full-timer bij de gezinszorg terecht.

ONBETAALD OVERWERK

Het is bekend, dat het ziekteverzuim bij de uitvoerenden van de gezinszorg vrij hoog ligt. Direkties en besturen zien de oorzaak hiervan echter niet aantoonbaar in het werk zitten, volgens hen speelt hier vooral het privé-leven een funeste rol. Zo wordt de zaak omgedraaid! De produktiviteit is binnen de gezinszorg flink gestegen, dankzij het misbruik maken van parttime werkrachten, full-timers kunnen het werk niet meer aan.

Daar komt nog bij, dat er 'gevoelsmatig' een konstant beroep wordt gedaan op het 'sociale' karakter van het werk. Wanneer je drie uur in een gezin wordt ingezet, kan je na die

A-SOCIAAL WERK IN SOCIAAL WERK

drie uur met zonder meer bij een hulp-behoevende de emmers laten staan. De gordijnen moeten nog net even opgehangen worden, de laatste strijkt blijft liggen... Vele uitvoerenden van de gezinsverzorging nemen dan ook dikwijls werk mee naar huis, bijvoorbeeld de was, of ze doen nog boodschappen voor hun cliënten in hun vrije tijd. Bij bejaarden komt het vaak voor dat helpsters mee gaan kleding te kopen of de arts bezoeken, contact onderhouden met instanties enzovoort.

Omdat het voor de betrokken hulpontvangende gezinnen ook steeds duurder is geworden, gebeurt het geregeld, dat huishoudapparaten niet meer vernieuwd worden en dat de gezinsverzorgster/helpster moet werken met slecht materiaal. Levensgevaarlijk soms. In sommige gezinnen repareert pa zelf elektrische apparaten en het zal niet de eerste huishoudelijke hulp zijn die eraan is blijven plakken; ramen worden gezeemd op ladders die kreupel staan enzovoort...

Ook is bekend, dat helpster / verzorgsters hun eigen materiaal meenemen naar hun gezinnen, omdat hetgeen ze tot hun beschikking hebben in het gezin zelf niet deugt.

NUL-KONTRAKTEN

Om het geheel als werk nog wat aantrekkelijker te maken is de flexibele inzet van de werkneemsters al gewoon. Er zijn instellingen die het zelfs presteren met zogenaamde 'nul-kontrakten' te werken. Dit wil dan zeggen, een kontrakt waardoor men

slechts dan wordt opgeroepen als hiervoor de noodzaak bestaat. Absoluut geen inkomenszekerheid. Gelukkig hebben nogal wat ondernemingsraden zich tegen dergelijke kontrakten verzet en kontrakten geëist met een minimum aantal vaste uren. Overbodig misschien nog aan te stippen, dat de lonen van de helpsters/verzorgsters minimumlonen zijn!

ALPHA-HULP VOGELVRIJ

Het verschijnsel alpha-hulp is hier dan nog niet eens vermeld. Bij dit soort hulpverlening spelen de instellingen voor gezinszorg de rol van koppelaar. De cliënt neemt zelf een helpster in dienst via de bemiddeling van de instelling. Het dienstverband van een alpha-hulp is maximaal twaalf uur per week bij één cliënt. Van arbeidsvoorwaarden is bij de alpha-helpsters eigenlijk geen sprake. Ze kunnen niet in beroep gaan bij ontslag, tijdens ziekte krijgen ze zes weken doorbetaald, recht op VWW hebben ze niet, begeleiding en scholing zijn uitgesloten. Kortom: goedkoop en vogelvrij.

DE VAKBEWEGING

Hoe een en ander kan veranderen? De organisatiegraad in de gezinsverzorging is uiterst laag, bijna te verwaarlozen. De uitvoerenden werken individueel in de gezinnen, hebben dus weinig onderling contact. En dan ook nog de heersende mentaliteit, ondanks de emancipatiegolf, dat vrouwen naast het loon van de man

bijverdienen. Dat iets 'bijverdienen' is dan ook dankbaar te gebruiken in het aanbod van parttime banen. Immers, meestal doen de vrouwen dan in hun werk binnen de gezinszorg de huishouding en als ze thuis komen treffen ze een nieuw gezin aan.

Een 'strijdbare' sfeer is er niet (nog niet) te bekennen bij de uitvoerenden van de gezinszorg; het voorbeeld uit de industriële sector is zeker van groot belang, om de bewustwording een stimulans te geven.

De lage organisatiegraad werkt zeker niet bevorderlijk naar de vakbeweging. Evenmin versterkt het de onderhandelingspositie van de werkneemsters ten opzichte van de werkgevers.

Toch lijkt het er tegenwoordig op dat de AbvaKabo zich intensiever met de sector gezinsverzorging wil gaan bezighouden. Provinciale en landelijke overlegstructuren voor leden van ondernemingsraden - tevens vakbondsleden - worden en zijn in het leven geroepen.

OR-vak- bondsleden hebben op die manier de mogelijkheid tot het uitwisselen van ervaringen en informatie. Ze kunnen informatie opdoen en misschien wel leren aan één touw te trekken, wars van de 'instellingsgrenzen'.

De opgezette overlegstructuren zijn een stap vooruit in de actievere vakbondsinspanning bij de werkneemsters binnen de gezinsverzorging. Hopelijk zal het daar niet bij blijven.

Meer dan ooit moeten de uitvoerenden, speciaal zij, die actief betrokken worden bij de totstandkoming van hun arbeidsvoorwaarden. Teveel wordt er geregeld, ook door de bonden, over de hoofden van de basis heen.

We moeten ook binnen de 'zachte sector' af van de idee, dat omwille van de 'sociale' doelstelling van het werk, er geen werkstakingen geoorloofd zouden zijn.

Luk Brusselsaers
(Sekretaris Ondernemingsraad
Centrum voor Maatschappelijke
Dienstverlening Hulst)

De ondernemingsraad van het Centrum voor Maatschappelijke Dienstverlening in Hulst heeft in april/mei 1985 een enquête gehouden onder de werkneemsters. Van de 108 verstuurdde enquêteformulieren werden er 80 (74%) ingevuld. Hieronder enkele vragen en reacties in percentages:

A-SOCIAAL WERK IN SOCIAAL WERK**Solidariteit**

Vraag	JA	NEE
Bent u parttimer?	89	11
Meer dan drie gezinnen per week is te veel	58	40
Meer dan vier gezinnen per week is te veel	84	8
Vindt u dat de relatie met het gezin door wisseling verstoord wordt?	52	42
Weet de cliënt waarom er gewisseld wordt?	30	60
Moet de cliënt weten waarom er gewisseld wordt?	65	25
Is er veel veranderd in de gezinsverzorging de laatste jaren?	70	24
Is uw werk lichamelijk zwaarder geworden?	50	45
Is uw werk geestelijk zwaarder geworden?	70	26
Hebt u nog plezier in uw werk?	90	10
Neemt u wel eens een werkje (bijv. was) mee naar huis?	27	71
Gaat u buiten werktijd nog wel eens terug naar een gezin?	36	60
Heeft de taakverzwaring invloed op uw privee-leven?	39	57